УДК 005.3/.5:338.47

Орлов В. М.
доктор економічних наук, професор
Одеської національної академії зв'язку імені О.С. Попова

Гузенко Я. О.
студентка
Одеської національної академії зв'язку імені О.С. Попова

Orlov V. M.
Doctor of Science Economics, Professor
Odessa National O.S. Popov Academy of Telecommunications

Guzenko Ya. O.
Student
Odessa National O.S. Popov Academy of Telecommunications

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

PROBLEMS OF THE MODERN ENTERPRISE DEVELOPMENT

Анотація. У роботі досліджено існуючі проблеми на сучасному підприємстві (оператора) сфери зв'язку та інформатизації України. Показано роль поштового зв'язку в економіці країни. Проаналізовано діяльність оператора поштового зв'язку. Запропоновано шляхи щодо розвитку сучасного підприємства у поштовій сфері.

Ключові слова: проблеми, сфера зв'язку та інформатизації, сфера поштового зв'язку, підприємство (оператор).

Постановка проблеми. Нові економічні відносини, які створюються на засадах сучасної інформаційної економіки, зумовлюють потребу в якісному й ефективному функціонуванні інформаційного суспільства.

Трансформаційні перетворення щодо функціонування інформаційного суспільства набули сьогодні глобального характеру і торкнулися всіх форм життя, становлячись усе більш значущими. Створений інформаційно-комунікаційний простір, який охоплює всі галузі економіки, виробничо-господарських комплексів країн – від освіти та медицини до виробничих галузей, у тому числі сфери зв'язку та інформатизації.

Серед основних пріоритетів та напрямів розвитку сфери зв'язку та інформатизації є такі, що безпосередньо стосуються підприємств (операторів) поштового зв'язку і через них поглиблення інформаційного впливу на всі сфери діяльності людини та її функціонування у суспільстві.

Поштовий зв'язок (оператор поштового зв'язку) відіграє важливу роль в економіці країни, оскільки сьогодні є найбільш розповсюдженим, доступним і соціально значущим видом зв'язку, здатним забезпечити послугами зв'язку користувачів відповідно до законодавства України та проводити іншу підприємницьку діяльність в установленому законом порядку [1].

Незважаючи на заходи щодо покращання діяльності оператора поштового зв'язку, його економічна результативність у сфері надання послуг поштового зв'язку перебуває на порівняно низькому рівні. Подолання цієї ситуації породжує необхідність у визначенні проблем, які стримують розвиток сучасного підприємства та розробку заходів щодо їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед робіт, присвячених дослідженню та розвитку діяльності підприємств сфери зв'язку та інформатизації, у тому числі операторів поштової сфери, необхідно виділити вагомі внески

вітчизняних учених, таких як: Воробієнко П.П., Гранатуров В.М., Князева О.А., Орлов В.М., Станкевич І.В., Ящук Л.О. та ін. Разом із тим слід відзначити наявність кола нерозв'язаних питань, пов'язаних із визначенням та вирішенням існуючих проблем у поштовій сфері.

Мета статті полягає у дослідженні проблем сучасного підприємства та визначенні шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Місією поштового зв'язку є необхідність забезпечення споживачів послугами зв'язку та перетворення національного оператора ПЗ на нове, сучасне підприємство [2]. Дослідження, що проводилися Всесвітнім банком, показали, що поштовий зв'язок залишається самим широкодоступним засобом спілкування у світі. При цьому сфера поштового зв'язку повинна насамперед передбачати порядок і терміни забезпечення доступу до загальнодоступної поштової мережі людей в різних районах країни. Це говорить про те, що сфера поштового зв'язку, яка займає значне місце в економіці країни, чинить значний вплив на їх соціально-економічний розвиток [3; 4].

Поштовий зв'язок є складовою частиною сфери зв'язку та інформатизації, яку можна умовно поділити на дві групи. Перша група не виробляє речовинну продукцію. Корисний ефект виробничої діяльності зв'язку цієї групи полягає в переміщенні повідомлень (інформації) на відстань. Друга – це виробництво засобів зв'язку.

У сфері зв'язку та інформатизації здійснюється процес відтворення засобів праці, за допомогою яких здійснюється процес передавання інформації. До них належать обладнання й апаратура, станційні та лінійні споруди, виробничі будівлі, інструменти тощо, які становлять фонди підприємств зв'язку.

Предметом праці у сфері зв'язку та інформатизації як інформаційної системи є повідомлення, інформація, яка в процесі її передавання підлягає просторовому переміщенню. Вплив на предмет праці за допомогою засобів праці здійснюється працівниками зв'язку, діяльність яких у кінцевому підсумку і створює споживну вартість.

Розуміючи під інформацією сукупність даних, які розкривають (зменшують) невизначеність у пізнанні процесів і явищ, що відбуваються, можна дати і таке визначення сфері зв'язку та інформатизації, а саме: це складова частина економіки країни, яка дає змогу знизити невизначеність у пізнанні виробничих, науково-технічних, економічних, соціальних, екологічних, політичних та інших процесів, що відбуваються у суспільстві, і прийняти ефективні управлінські рішення [5]. Тобто сфера зв'язку та інформатизації займає відповідне місце у розвитку суспільства та економіки країни. Структуру сфери зв'язку та інформатизації, де визначено місце поштової сфери, показано на рис. 1, з якого випливає, що сфера поштового зв'язку займає відповідну вертикаль і виконує свої зобов'язання згідно зі своїм призначенням [1].

В умовах, коли людство найбільшою мірою наблизилось до нового витка свого якісного розвитку – побудови інформаційного суспільства, роль поштового зв'язку як найдоступнішого засобу комунікацій для всіх прошарків нашого суспільства постійно підвищується. Розвиток поштового зв'язку є пріоритетним напрямом соціально-економічного розвитку України [4].

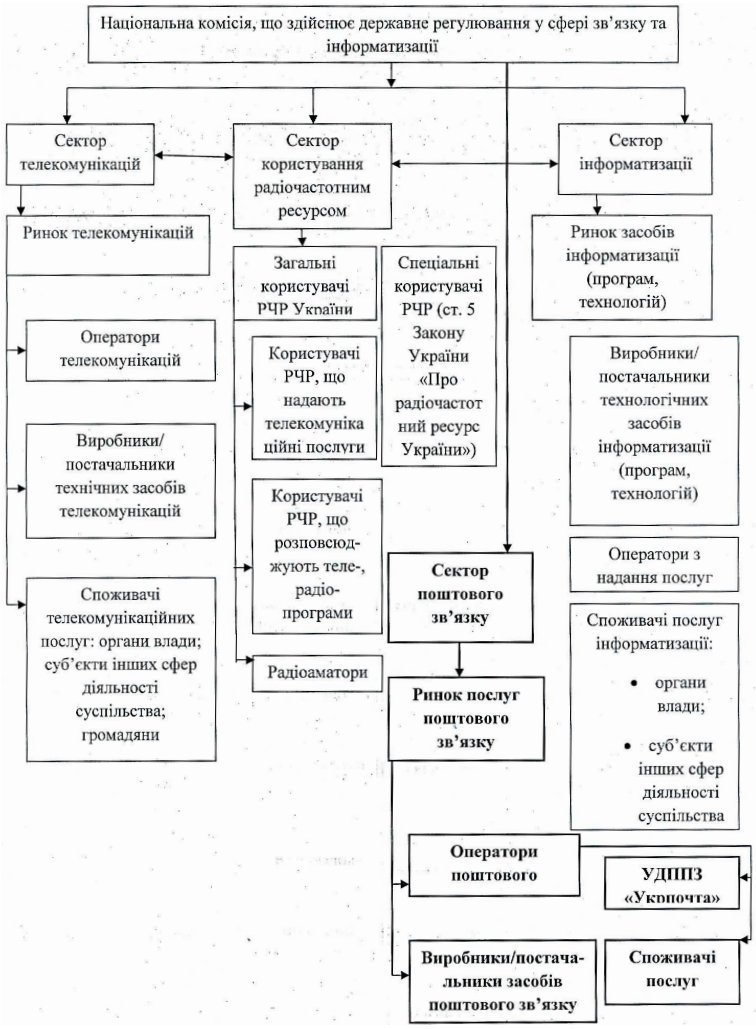

Рис. 1. Структура сфери зв'язку та інформатизації [6]

Узагальнений аналіз підтверджує думку більшості фахівців про необхідність та значимість розвитку поштової сфери в економіці країни. Місце поштового зв'язку в економіці країни визначається тим, яке відношення він має до створення матеріальних благ, тобто до якої сфери діяльності – виробничої або невиробничої – він належить. Відповідно до цього, визначаються форми організації її діяльності, методи ведення господарства, темпи капіталовкладень та інвестицій у розвиток галузі, система оплати праці тощо [7].

Сьогодні УДППЗ «Укрпошта» є єдиним державним підприємством поштового зв'язку, яке має ієрархічну організаційну структуру управління лінійно функціонального типу, що містить виділені виробничо-господарські підрозділи з тим самим типом структури.

«Укрпошті» належить одна з найбільших у світі мереж поштового зв'язку. Так, 88% фізичних осіб мають доступ до відділень поштового зв'язку, розташованих від них на відстані до 3 км, 99% – одержують пошту за місцем проживання [8].

За даними «Укрпошти», на 2015 р. підприємство отримало такі результати: загальна сума доходів становить 4 380,2 млн. грн., що на 8,8% більше плану та на 11,1% більше порівняно з 2014 р.; чистий дохід становить 3 902,5 млн. грн., що на 0,9% більше плану та на 5,5% більше порівняно з минулим роком. Рентабельність діяльності підприємства у 2015 р. приблизно становить 1,0%, що є досить низьким показником. Аналіз діяльності УДППЗ «Укрпошта» показано в табл. 1 [8].

Таблиця 1

Основні результати економічної діяльності УДППЗ «Укрпошта» за 2014–2015 рр.

Показники	Розмір за роками			Виконання плану, %	Темп зростання (зниження) 2014/2015, %
	2014	2015			
		план	факт		
1. Чистий прибуток, тис. грн.	3697306	3867031	3902454	100,9	105,5
2. Рентабельність, %	-0,1	0,5	0,9	191,8	-
3. Доходи, тис. грн.	3 942 067	4 025 533	8 282 633	108,8	111,1
4. Витрати, тис. грн.	3 926 864	3 993 033	4 327 139	108,4	110,2
5. Середньомісячна зарплата, грн.	1 867,4	-	2 110,2	-	113,0

Можна констатувати наявність проблем та протиріч, які стримують ефективний розвиток підприємства.

Необхідність вирішення зазначених проблем та протиріч обумовила впровадження проблемно-цільового підходу, який забезпечить реалізацію основних етапів і дасть змогу визначити основні процеси їх розв'язання у сфері поштового зв'язку.

Проблемно-цільовий підхід ґрунтується на низці системних ознак, а саме: проблемній орієнтації, кінцево-цільовому спрямуванні, комплексності, багатоваріантності, пріоритетності і максимально економічної ефективності проблемних рішень.

Проблемно-цільовий підхід забезпечує системне розглядання гами взаємопов'язаних категорій: «протиріччя» – «проблеми» – «нормативні прогнози» – «цілі» – «діяльність» – «засоби» – «результат», що значно підвищує ефективність розробки стратегії і систем управління підприємств.

В умовах ринкових відносин проблемно-цільовий підхід під час розробки стратегії і тактики займає одне з важливих місць. При цьому протиріччя і проблеми можуть виникати у будь-який час через дію як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Але боятися протиріч, що виникають, не слід, тому що під час розвитку завжди відбуваються зміни, відбувається постійне оновлення системи. Керівника повинна турбувати як наявність протиріч у системі, так і їхня відсутність [5].

У цілому можна відзначити такі переваги проблемно-цільового підходу: можливість усвідомленого й обґрунтованого підходу до формулювання стратегії розвитку об'єкта управління, можливість більш точного формулювання цілей управління і зв'язків між ними, можливість більш об'єктивної оцінки діяльності працівників управлінського персоналу з досягнення цілей управління. Проблемно-цільовий підхід забезпечує глибокий діалектичний зв'язок між об'єктивно існуючими протиріччями, проблемами і цілями управління [9].

Проблемно-цільовий підхід включає у себе такі етапи: 1) аналіз існуючого стану об'єкта управління (підприємства зв'язку); 2) виявлення протиріч у системах управління об'єкта; 3) аналіз протиріч та їх класифікація; 4) формування складних проблем теоретичних невідповідностей (синтез протиріч); 5) аналіз проблем та їх класифікація; 6) визначення пріоритету вирішення проблем за базою аналізу ресурсного потенціалу; 7) формування цілей управління даним об'єктом; 8) аналіз цілей; 9) розробка стратегії. Ключовою ланкою є аналіз існуючих протиріч системи управління, їхній синтез, формулювання структури проблем. Формулювання мети потреби і розвитку об'єкта на довгостроковий період дає змогу розробити цільові програми для досягнення глобальних цілей управління, а також для розв'язання поточних завдань управління, але орієнтованих на кінцевий результат.

Аналіз протиріч і проблем, а часом і введення деяких змін, що викликають появу нових протиріч, перехід до нормативних прогнозів і цілей управління – ось аксіома проблемно-цільового підходу, тому що: протиріччя за своєю сутністю носять об'єктивний характер, оскільки вони є результатом дії об'єктивних економічних законів і закономірностей управління; проблема – це складне питання або комплекс споріднених питань, розв'язання яких має важливе практичне або теоретичне значення, але цьому розв'язанню перешкоджає відсутність загальноприйнятих методів [10, с. 91].

У результаті аналізу визначені науково-технічні, організаційно-економічні, соціальні протиріччя та проблеми.

Науково-технічні протиріччя вміщають невідповідності:

– рівня забезпеченості виробничими площами відділень зв'язку нормативним вимогам;

– кількості відділень зв'язку вимогам обслуговування населення та організацій;

– рівня комплексної механізації технологічних процесів наданим послугам поштового зв'язку, вимогам підвищення якості та продуктивності;

– парку спеціалізованого автотранспорту вимогам якісного і сучасного обслуговування клієнтів поштового зв'язку;

– науково-технічного рівня засобів важкої пошти вимогам нормативів, її доставляння клієнтам;

– існуючих умов і культури надання послуг зв'язку споживачам у сучасних умовах.

Організаційно-економічні та соціальні протиріччя, відповідно:

– збільшення собівартості надання послуг зв'язку всім вимогам щодо підвищення ефективності їх виробництва;

– тарифних доходів вимогам необхідного рівня науково-технічного і організаційного розвитку сфери поштового зв'язку та тарифів на всі види послуг, надаваних населенню та організаціям області, регіонів;

– трудозатрат, що склалися, на експлуатацію технічних засобів вимогам підвищення соціально-економічного рівня розвитку сфери поштового зв'язку;

– рівня управління сферою поштового зв'язку, її підприємствами (операторами) сучасним вимогам, підвищенню культури управління;

– продуктивності праці у сфері поштового зв'язку вимогам зниження витрат і підвищення об'єктів послуг і тарифних доходів;

– організаційних відносин, що склалися в системі управління сферою поштового зв'язку, підприємствами та структурними підрозділами;

– суттєвих соціальних умов працівників (на всіх рівнях) сучасним вимогам соціальної забезпеченості.

Вирішення науково-технічних і організаційно-економічних протиріч не можна здійснювати без вирішення соціальних. Тільки постійне вивчення і зміцнення соціальних умов і соціального розвитку соціальних відносин, які розглядаються не лише в суспільстві в цілому, але й у масштабі регіонів, галузях економіки країни, трудо-

вих колективів, а також серед окремих працівників дасть змогу вирішити низку існуючих проблем.

Висновки. До першочергових шляхів щодо вирішення існуючих проблем слід віднести такі пропозиції, які будуть стимулювати розвиток підприємства:

– необхідно забезпечити фінансування підприємств поштової сфери зв'язку (залучення додаткових інвестицій із боку держави та інвесторів, як національних, так і міжнародних), тому що необхідні грошові кошти для відновлення застарілих засобів зв'язку;

– реалізувати складники «Концепції впровадження сучасних інформаційних технологій», відповідно до якої на базі підприємства створюється Національний оператор інформаційних та фінансових послуг [2];

– удосконалити та стимулювати розвиток ІТ-технологій та перехід на цифрові послуги для забезпечення доступу до послуг поштового зв'язку;

– продовжити подальшу автоматизацію робочих місць та виробничих процесів, що дасть змогу швидко та ефективно обслуговувати клієнтів;

– посилити соціальну відповідальність персоналу підприємства за кількість та якість надаваних споживачам послуг. Соціальна відповідальність має широкий спектр проблем, шляхи вирішення яких потрібно шукати негайно, а саме: імідж персоналу, відношення до клієнтів, упровадження змін у корпоративну культуру підприємства та розробка спеціальної системи мотивації, яка була б максимально ефективною. Особливістю поштового підприємства є працівник, який приймає участь у виробничих процесах по наданню послуг споживачам. При цьому протиріччя виникають у ланках відносин: особа; особа – підприємство (колектив); особа – держава.

Зі збільшенням продуктивності праці та індивідуальних дивідендів від людського ресурсу підприємств поштової сфери, які визначаються під впливом формування рівня компетентності працівників, посилюються стимули інвестування в людський ресурс, що обумовлює екстенсивне зростання людського ресурсу за допомогою залучення більшої кількості працівників у процес інвестування і приводить, зрештою, до підвищення ефективності діяльності підприємства [11].

Вирішення зазначених проблем дасть змогу підприємству (оператору поштового зв'язку) перейти на новий рівень господарювання та забезпечить досягнення високих результатів діяльності, а саме стати на вищий щабель свого функціонування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про поштовий зв'язок» від 28.05.2003 р. № 10 – рп/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=2759-14&key=4/UMfPEGznhhFGf.ZiQfQsXKHI4J.
2. Поштовий вісник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://issuu.com/search?q=поштовий%20вісник%20№ 8%20 2016%20рік.
3. оль і місце поштового зв'язку в економіці України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/Університетська% 20науково%20-%20практична%20студентська%20 конференція%20магістрантів/2007/s14/Роль%20і%20місце%20поштового%20зв'язку %20в %20економіці%20України.pdf.
4. Економіка поштового зв'язку: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.]; за заг. ред. В.М. Орлова; 2-ге вид., перероб. і доп. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. – 544 с.
5. Орлов В.М. Проблемно-цільовий підхід в управлінні підприємством поштової сфери / В.М Орлов, Я.О. Гузенко // Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 30–31 січня 2015 р.); Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – С. 165–170.
6. Гапанович Я.В. Сфера зв'язку та інформатизації як об'єкт публічного управління/ Я.В. Гапанович // Матеріали НПК за міжнар. Участю «Публічне управління: шляхи розвитку» (Київ, 26 листопада 2014 р.); за наук. ред. Ю.В. Ковбасюка, С. А. Романюка, О.О. Оболонського. – К.: НАДУ, 2014. – Т.1.– С. 100–101.
7. Ефективність управління підприємством в галузі зв'язку: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В.М. Орлов, І.В. Яцкевич, С.С. Новицька, Н.Ю. Потапова-Сінько. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2013. – 292 с.
8. Звіт УДППЗ «Укрпошта» за 2014 – 2015 рр.
9. Мардаровский Ф.З. Проблемно-целевой поход в разработке программ социального и экономического развития АПК / Ф.З. Мардаровский // – Одесса: ОТИПП, 1990 г. – 228 с.
10. Економічна енциклопедія: у 3-х т. Т. 3 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К.: Академія, 2002.– 952 с.
11. Столярська К.М. Стратегія управління персоналом підприємства зв'язку на засадах формування ключових компетенцій: дис. … к. е. н. / К.М. Столярська. – К., 2013. – 318 с.

Аннотация. В статье исследуются существующие проблемы на современном предприятии (оператора) сферы связи и информатизации Украины. Показана роль почтовой связи в экономике страны. Проанализирована деятельность оператора почтовой связи. Предложены пути развития современного предприятия почтовой сферы.

Ключевые слова: проблемы, сфера связи и информатизации, сфера почтовой связи, предприятие (оператор).

Summary. The existing problems at the modern enterprise of the communication and IT development sphere (operator) of Ukraine are investigated in this work. The role of the mail service in national economy is shown. The operator's activity of the mail service is analysed. The ways for the modern enterprise development in the mail sphere are offered.

Key words: problems, communication and IT development sphere, mail service sphere, enterprise (operator).